№ 174 ԿԻՐԱԿԻ, 9 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

1915
ՔԱՌԱՍՈՒՆՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 9 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 174

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.

Տպարանի տելեֆոն № 67.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

բարձր հրամանով, ս. Էջմիածնի Գէորգեան հոգևոր ճեմարանի վարչութիւնը յայտարարում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ 1915—16 ուսումնական տարվայ ուսումը կը սկսվի ներկայ թւի նոյեմբերի 1-ից, որովհետև ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹԵԱՆ բարեհաճութեամբ ճեմարանի շէնքը յատկացրած է փախստական-գաղթականների անտէր, անօգնական և որբ մանուկների ժամանակաւոր ապաստարանի, իսկ նոյ օրանը և մանկավարժական թանգարանի շէնքը վերածված է հիւանդանոցի, ուստի ճեմարանի ամառային արձակուրդ ստացած աշակերտները պիտի վերադառնան ճեմարան ներկայ տարվայ նոյեմբերի 1-ից ոչ շուտ։ Նորեկ աշակերտների ընդունելութիւն ևս լինելու չէ ամենևին։

տռ. 535. 5—1

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոսի 9-ին, կիրակի, երեկոյեան ժամը 8-ին
Նշանակված է
Խորհրդակցութիւն թիւրքահայ փախստականների դրութեան մասին,
ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ։

Կը լինեն հետաքրքրական պեկուցումներ Վանից և Հայաստանից եկած մի քանի մտաւորականների, որոնց թւում Վանի Վարժապետանոցի տեսուչ պրոֆ. Մ. Մինասեանի, Վարագի Ժառանգաւորաց դպրոցի տեսուչ Ա. Դարբինեանի, Միացեալ Ընկերութեանց Երզրումի շրջանի վարժարանաց տնօրէն Ա. Գաբաճանեանի։

Ցանկացողները՝ ներկայ լինել խորհրդակցութեան՝ պէտք է ձեռք բերեն հրաւիրատոմս Նպաստամատոյց Ընկերութիւնից։

Խորհրդակցութիւնից յետոյ կը կայանայ Նպաստամատոյց Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, որի զբաղմունքի առարկաները կը լինեն 1) Քննութիւն առաջարկի վարչութեան՝ հիմնել որբանոց փախստականների համար, 2) Ընտրութիւն վարչութեան անդամների և փոխ-անդամների՝ քաղաքից հեռացած կամ հրաժարված անդամների փոխարէն, 3) Ընթացիկ գործեր։

տռ. (կ.) 621. 3—3

ՀՐԱՏԱՊ ՍՓՈՓԱՆՔ
ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻՆԵՐԻՆ
ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՍԱԼՕՆԸ

Կիրակի, օգոստ. 9-ից (այսօրվանից), Միքայէլեան պրոսպեկտի վրա, № 197, հանգուցեալ Հմայեակ Նազարեանցի ժառանգների այգում, Մուշտայիդի դիմաց, բանում է

1000 հայ փախստականների համար
ցերեկվայ ապաստարան

Առաւօտեան ժամը 6-ից մինչև երեկոյեան ժամը 7 ը։

Այդ 1000 հոգուն կը մատակարարվեն առաւօտ և երեկոյ չայ հացով կէսօրին ճաշ։ Ամբողջ օրը սաւերախիտ ընդարձակ այգին այդ 1000 հոգու տրամադրութեան տակ, որոնց տըրվում է մուտքի անուանական տոմսակ՝ կտրոններով, իւրաքանչ ր օր առաւօտ և երեկոյ չայ ու կէսօրին ճաշ ստանալու և այգին մտնելու համար։ Ապաստարանը կը մնայ բաց այնքան շաբաթ, որքան հայ գիտակցութիւնն ու պարտաճանաչութիւնը կարող կը լինեն պահպանել սրա գոյութիւնը։ Սկզբնական ծախսերի համար «ԱՂԲԻՒՐԻ» և «ՏԱՐԱԶԻ» խմբագրութիւնը նուիրաբերում է 2000 օրինակ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԱՐԾԻՒ ԽՐԻՄԵԱՆԻ (Հայոց Հայրիկը Օշականում, ֆոտո-գրավիւր հատը 1 ր. 50 կ.) և ԱՆՎԵՀԵՐ ԵՐԿԱԹԵ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ (Վեհափառ Իզմիրլեանը Սանահնում, 18 գոյնով խրոմօ, գինը 3 ր.) ընտիր պատկերները, գումար 4500 ռուբ.։ Այս պատկերները գնողների անուանացուցակը կը տպագրվի կատարված հիմնարկութեան ընդհանուր հաշւի հետ առանձին պատկերազարդ հրատապ հրատարակութեան մէջ, որ կը վաճառվի դարձեալ Մայր Հայաստանի փախստականների օգտին։ Ցարգանօք հրաւիրվում են հայութեան բոլոր խաւերը զարդարելով իրանց բնակարանները Մայր Հայաստանի պատուութեան համար մարտիկ վեհափառ ռահվիրաների այս պատկերներով՝ հնարաւորութիւն տալ ամոքելու մեր եղբայրակիցների վիշտը։ Պատկերները վաճառվում են «Մշակի», «Հորիզոնի», «Աղբիւր-Տարազի» խմբագրութիւններում. դրսի քաղաքներից երկու պատկերների գինը ճանապարհածախսով 5 ր.։ Վերադիր և պարիկ պատուէր չէ ընդունվում։

Դիմել՝ Тифлисъ, Бюро Печати, Голов. пр. 41.

տռ. 13. 3—2

ՏԻԿԻՆՆԵՐ Ռ. ՇԱՀՊԱՐՈՆԵԱՆ, Հ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ և Հ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ
Հրաւիրում են
ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻՆ ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ ԾՈՒՏԱՓՈՅԹ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՍՑՆԵԼՈՒ ՆՊԱՏԱԿՈՎ։

Ցանկացող տիկիններին և օրիորդներին խնդրվում է շնորհ բերել այսօր, առաւօտեան ժամը 10-ին «Чашка чая» թէյարանը։

տռ. 1—1

Թիֆլիսի նահանգական զինուորա-արդիւնաբերական կոմիտէտի բանւորական բաժանմունք

Բանւորական բաժանմունքին կից բացվում է «Աշխատանքի Բիւրօ» Պետական պաշտպանութեան կարիքների համար։

Նրանք, ովքեր ցանկանում են իրանց ծառայութիւնը մատուցել, կարող են վաղօրօք գըրվել՝ ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից, Բիւրօյի նախագահ Ա. Ձ. Անդրէևի բնակարանում, Տատեանինսկայա փ. № 6 տանը, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 11-ը։ Նոյն տեղը կարող են դիմել և այն հիմնարկութիւններն ու անձերը, որոնք կարիք ունեն բանւորական ձեռքերի։

տռ. (օ.մ.) 533. 3—1

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ իրաւասութեան ներքոյ գտնվող
ՖՐԷԲԵԼԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ
Կովկասեան Ֆրէբելեան Ընկ. կից

Նրանք, որոնք կը ցանկանան մտնել դասընթացքները, պէտք է խնդիր ներկայացնեն դասընթացքների կառավարչուհու՝ իշխ. Ս. Վ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի անունով, ոչ ուշ՝ քան մինչև օգոստոսի 20-ը։

Պարապմունքի առարկաներն են.—Մանկավարժական տեսական և գործնական պարապմունքներ։ Մանկավարժական հոգեբանութիւն։ Բնապատմութիւն։ Մարդակազմութիւն։ Բնախօսութիւն։ Առաջին օգնութիւն տալը։ Առողջապահութիւն։ Մարմնամարզութիւն։ Նկարչութիւն։ Ձեռագործ։

Վճարը՝ 60 րուբլի տարեկան (երկու նուագով)։ Մանրամասնութիւնները իմանալ դասընթացքների գրասենեակը ցեր. ժամը 12—2-ը. Великокняжеская, 109. Տէլէֆօն № 1—22.

տռ. (կ.) 509. 3—1

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ
(Պրոգիմնազիայի դասընթացքով)
Ս. Վ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿԻ
(Վելիկօկնեաժեսկայա փող., 109, սեփ. տ.)

Աշակերտների ընդունելութիւնը օգոստ. 20-ից։ Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտ. 1-ին։

տռ. (կ.) 508. 3—2

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բուլիչևսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.

Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող միայուն стаціонаръ) հիւանդների (... հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 առ.։

Հիւանդանոցի բժիշկները.
Ա. Ա. Ցարուխեան
Ն. Ն. Վեսելովզորով
Վ. Ա. Զակրժևսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ա. Ր. Փիշէր
Ս. Պ. Շահպարոնեանց

(չ. ու. կ.) տռ 970. 100—73

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան. առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմեօնօվսկայա փող., № 18 (Վօրոնցօվի արձանի մօտ)։ Բժշկի բնակարան. Սեմեօնօվսկայա, № 16.

(չ. ու. կ.) 1018. 100—68

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՆԵՒՄՕՏՕՐԱԿՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՊՐՆՏԳԵՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր. 9—1 ժամ. ցեր. և 5—7 ժամ. երեկոյեան։ ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ առ. ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская, 23. тел. 7—29.

տռ. (ա. օ.) 504. 100—10

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՒ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ
ԿԵՕՆՃԵԱՆ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԻ

Պլոմբ—ոսկուց, արծաթից, ֆարֆորից և այլն։ Ատամի հեռացումը առանց ցաւի։ Արհեստական ատամներ ոսկուց (առանց քիմքի) և կաուչուկից՝ կատարելագործված մեթօդով։
Ընդուն. 10—2 առաւ. 4—7 երեկ. Լերմօնտօվսկայա փողոց № 1. Մուտքը պէրէուլկից։

(Ե.Հ.Կ.) տռ. 515. 100—3

ԻՆՉ ՊԷՏՔ Է ԱՆԵՆՔ

Ի՞նչ պէտք է անել հարիւր հազարաւոր փախստականներին, մեր թիւրքահայ եղբայրներին մի ամբողջ տարի պահելու, խնամելու համար, մինչև որ ռուսական զէնքը լիակատար յաղթող հանդիսանալով՝ հնարաւոր լինի նրանց վերադարձնել իրանց հայրենիքը, իրանց օջախները։

Աղէտը սոսկալի է, հսկայական է, վիթխարի է։ Եւ քանի որ թիւրքաց կառավարութիւնը որոշել է բնաջինջ անել հայ տարրը իր երկրում, քանի որ նրա ձեռքը եռ կասեցնող չը կայ այս րոպէին, մենք պէտք է սպասենք, որ փախստականների թիւը կը շատանայ, կը հասնի 250—300,000-ի։

Հնարաւո՞ր է այդպիսի ահագին քանակութիւն պահպանել, կերակրել մեր ռուսահայերի սեփական միջոցներով։ Կարո՞ղ է մեր գիւղացիութիւնը, որի վրա է ծանրացել և ծանրանում գըլխաւորապէս այդ հարիւր հազարաւոր փախստականների պահպանութեան գործը, շարունակել իր օգնութիւնը, առանց խորապէս քայքայելու իր տընտեսութիւնը։ Նոյնպէս և մեր ունևոր դասերը, մեր հարուստները կարո՞ղ են շարունակել իրանց նուէրներն ամբողջ տարի, քանի որ միաժամանակ նրանցից պահանջվում են տալ, այն ևս աւելի մեծ չափերով, նուէրներ կամաւորների պահպանութեան համար։

Եւ ահա հենց այդ կարևոր հարցը պէտք է քննել, և նրա լուծմամբ, մենք կարծում ենք, կարող ենք նպաստաւոր կերպով լուծել և փախստականներին օգնելու հարցը։

Քանի որ ներկայ պատերազմում մենք հայերս հանդէս եկանք առանձին թափով և եռանդով, մենք առաջ եկանք կամաւորների խմբերով, որպէս զի մեր դատի աջող լուծմանը նպաստենք, մեր առանձին համակրութիւնը և աջակցութիւնը ցոյց տանք ռուսական զէնքին և զօրքին, ըստ ամենայնի աջակցենք նրա յաղթանակին, թիւրքական բռնապետութիւնը տապալելու համար, բնական է, որ այսօր ետ կանգնել այդ գործից չենք կարող,

Այսօր անհրաժեշտութիւն է զգացվում կամաւորների թիւն աւելացնել, մի քանի հազարից դարձնել տասնեակ հազար։ Հայ հասարակութիւնը, հայ հարուստները մինչև այսօր նուիրաբերել են միլիոնից աւելի՝ կամաւորների պահպանութեան համար։ Միւս կողմից, առաջ է եկել նոր փախստականների մի սոսկալի հոսանք։ Աւելի մեծ թւով կամաւորներ պահպանելը պահանջում է միլիոններ. այդ գումարը մենք չենք կարող ձեռք բերել հայ հասարակութիւնից և հարուստներից, քանի որ մենք պահանջում ենք գումարներ նրանցից փախստականների համար։

Ուրեմն աւելի լաւ է մի ձեռքով երկու ձմերուկ չը բռնենք. վարվենք այնպէս, կազմակերպենք գործն այնպէս, ինչպէս լատիշները։

Օգնենք փախստականներին իբրև առաջին պահանջ։

Հ. Ա.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 օգոստոսի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Օգոստոսի 5-ին ամբողջ ռազմաճակատում ընդհարումներ չեղան։

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱՐԴԱՆԷԼՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7—8 օգոստոսի

ԼՈՆԴՈՆ.—Գեներալ Եան Համիլտօնը յայտնում է, որ վերջին գործողութիւնները Գալիպօլի թերակղզում կայանում էին նրանում, որ յարձակումներ էին գործվում թշնամու դիրքերի վրա աւստրալիական և նոր-զելանդական զօրքերի կողմից և մեծ ուժեր էին իջեցվում Սուվլայի ծոցում։ Գիւբրինների առելով, թիւրքերը նշանաւոր ուժեր ստացան, որպէսզի առաջանալով յարձակման դիմեն, բայց մենք նրանց պահեցինք մօտաւորապէս 24 ժամ, որից յետոյ եղաւ կատաղի կռիւ։ Կորուստները երկու կողմից էլ խիստ մեծ են։

Սուվլա ծոցում զօրքի իջեցումը մտածված էր լաւ և նաւատորմն էլ լաւ կատարեց իր գործը, բայց չը նայած նրան, որ թիւրքերը իրանց ուժերը փոխեցին աւստրալիական և նոր զելանդական զօրքերի եղած շրջանում, մեր զօրքերը չը կարողացան բաւականաչափ աջողութիւն ձեռք բերել Սուվլայում մինչև թշնամու նշանաւոր թւով զօրքի գալը և մեր առաջխաղացումը կանգ առաւ այդ կէտում։ Վերջին շաբթում մենք ամրացել ենք մեր բոլոր նուաճած դիրքերում։ Զօրքի ոգին գերազանց է։

ՍՕԼՈՒՆ.—Միտիլենից հաղորդում են, որ ճակատամարտը Գալիպօլի թերակղզում դառնում է հետզհետէ կատաղի։ Թիւրքերի կորուստը համնում է խոշոր չափերի շնորհիւ մեծ չափի թնդանօթների, որ ունեն դաշնակիցները։ Դաշնակիցները շարունակ նոր օգնութիւն են ստանում։ Մուդրոսում միացել է ընդամենը մի քանի հազար զինուոր. սակայն թիւրքերը դիմադրում են, կորցնելով իրանց ուժերի մեծ մասը։ Դրութիւնը Միտիլէնում ըստ ամենայնի բարենպաստ է դաշնակիցների համար։

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ.—Կ. Պոլսից յայտնում են, որ Դարդանէլում և Կաւակում եղած գերմանական օֆիցէրները շտապով կանչվել են Կ. Պոլիս, ուր ունեցան երկարատև խորհրդակցութիւն զինուորական մինիստրութեան մէջ Գոլց-փաշայի և Էնվէր-փաշայի հետ։ Հրահանգներ ստանալով՝ օֆիցէրները դարձան իրանց տեղերը՝ ռազմաբեմ։

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
7 օգոստոսի

ԱԹԷՆՔ.—Հաւաստի աղբիւրից հաղորդում են, որ թիւրք կառավարութիւնը առաջարկել է տեղական պատրիարքին՝ մինչև այժմ որոշ արտօնութիւններ վայելող յունական դպրոցներում մտցնել այն ծրագիրը, որ ունեն թիւրքական դպրոցները։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՈԼ.—Անատոլիական ափերով անցնող թիւրքական ածխատար մի նաւ, որ փորձում էր Կ. Պոլիս տանել 400,000 պուդ ածուխ, ենթարկվեց մեր մի նաւի յարձակման և խորտակվեց։ Նաւաստիները ազատվեցին։

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
8 օգոստոսի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Թշնամու նաւատորմը մեծ ուժերով մտաւ Ռիգայի ծովածոցը։

Կռիւը մեր և թշնամու նաւերի միջև շարունակվում է։

Ցամաքում, ամբողջ ռազմաճակատում Ռիգայից դէպի արևմուտք մինչև Ներքին Վիլա էական փոփոխութիւն չը կայ։

Կօվնօյի ամրութիւնները գերմանացիների ձեռքով գրաւվելուց յետոյ, մեր բերդապահ զօրքի մնացած մասը միացաւ մեր դաշտային զօրքերին, որոնք բռնում են Եանօվ-Կօշեդարի երկաթուղուց դէպի արևմուտք ընկած դիրքերը։

Կօֆնօյից հարաւ մեր զօրքերը շարունակում են մնալ Նէմանի ձախ ափին։

Օսօվէցից դէպի հարաւ և աւելի հեռուն ամբողջ ռազմաճակատում, Վիբրին Նարեվի և Բուգի հոսանքի երկարութեամբ, օգոստոսի 5-ին և 6-ին գերմանացիները խիստ յարձակումներ գործեցին։

Նարեվի աջ ափում, Օստրենկօվա-Գուրի շրջանում, Օստրօլ-Բելսկ մասում և Լիպնիցի մօտ, Բրեստից 20 վերստ դէպի հիւսիս-արևմուտք, յարձակման ենթակայ շրջաններում մեր զօրքերը շարունակում են դիմադրել թշնամուն։ Լիպնիցի մօտ գերմանացիների յարձակումը ետ մղելուն մասնակցեց մեր հեծելազունդը, որ մեծ ոյժերով յարձակվեց թշնամու հետևակ գնդի վրա հէնց հեծեալ կազմով։

Բուգի վրա, Վլօդաւից դէպի արևելք, թշնամին, ամրանալով գետի աջ ափում, օգոստոսի 6-ի առաւօտից իր յետագայ ջանքերը ուղղեց խճուղու երկարութեամբ դէպի Պիշչա։

Նովօգէօրգեվսկի մօտ գերմանացիները, Վկրի գետի ձախ ափը գրաւելուց յետոյ, իրանց բոլոր ոյժը կենտրոնացրին Վկրի գետից դէպի արևմուտք և մինչև Վիսլա ընկած տարածութեան հիւսիսային ափում։

Անընդհատ ռմբակոծութեամբ, ռումբերի կարկուտ թափելով, թշնամին գրեթէ աւերեց մեր ամրութիւնները այդ մասում։

Օգոստոսի 5-ի երեկոյեան թշնամին շրջապատեց Վիմիսլօվսկի շրջանի ամրոցներից մէկը և այնուհետև նա իր զօրասիւները, նկատի չառնելով խոշոր կորուստները, ուղղեց Զակրօչիմի շրջանի թիկունքը։

Այս հանգամանքը հարկադրեց մեր զօրքերին օգոստոսի 6-ին ետ քաշվել հին ամրոցների գիծը, կենտրոնական բերդի առաջ։

Այնուհետև, հետևեալ օրվայ ընթացքում կրակով աւերելով այս ամրութիւններից երկուսը, գերմանացիները մի շարք արիւնալի գրոհներով տիրեցին դրանց աւերակներին և ապա յարձակումը տեղափոխեցին կենտրոնական բերդի վրա։

Նարեվի վրայի կամուրջը և հիւսիսային մասի մնացած ամրութիւնները պայթեցին մեր ձեռքով։

ԾՈՎԻ ՎՐԱ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

8 օգոստոսի

ԼՈՆԴՈՆ.—Լիվէրպուլից հեռագրում են «Դէյլի-Մէյլին», որ խորտակված «Արաբիկ» ճանապարհորդներից մէկը ամերիկահպատակ է։ Նիւ-Եօրկից հեռագիրը հաղորդում է, որ նաւի ջրասուզումը Վաշինգտոնում սենսացիա է առաջացրել, բայց տակաւին ոչ մի պաշտօնական քայլ չէ ձեռնարկված։

ԿՈՊԷՆՀԱԳԷՆ.—Առաջին ականը, որ բաց էր թողնված «R. 13» նաւակի դէմ, նրան չի կպել, բայց գերմանական ականակիրը մի քանի անգամ կրակեց նրա վրա թնդանօթներից, որ խիստ վնասեց նրան։ Երկու նաւաստի վիրաւորներ Կոպէնհագէնի ծովային հիւանդանոցը տարվեցին։ Կառավարութիւնը դեռ չի ստացել պաշտօնական հաղորդագրութիւն, բայց ըստ երևոյթին դանիական կառավարութիւնը բողոք կը յայտնի գերմանական կառավարութեան՝ իր չէզոքութիւնը խախտելու մասին։

Բեռլինի դանիական դեսպանին յանձնարարված է եռանդուն բողոք յայտնել գերման կառավարութեան չէզոքութիւնը՝ խախտելու առիթով։

ԼՈՆԴՈՆ.—Անգլիական «Դինսդէլ» նաւը խորտակվեց ականից։

Երէկ ցերեկով «Արաբիկ» նաւը դուրս եկաւ Լիվէրպուլից դէպի Նիւ-Եօրկ։ Այսօր 9 ժ. 1 րօպէին նա խորտակվել է առանց նախազգուշացման։ Ենթադրում են, որ նրա I կարգի մասերում ճամբորդներ չեն եղել։ Եղել են ընդամենը II և III կարգերում 170 մարդ, նաւաստիներ 250։ Ճամբորդների նշանաւոր մասը ամերիկացիներ են։ Նաւային ընկ. հաղորդում է, որ 15 փրկարար նաւակներ գտնվում են Կվինստօունի ճանապարհին։ Դեռ յայտնի չէ՝ կա՞ն խեղդվածներ, թէ ոչ։

Վերջին տեղեկութիւնների համաձայն «Արաբիկը» խորտակվել է 11 րօպէում։ Նաւակները ընդունեցին ճամբորդներին և բերեցին։ Պաշտօնապէս հաստատված է, որ փրկված են 375 մարդ, որոնցից 5-ը չը կան։

ՀԱՄԱԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

8 օգոստոսի

ԱԹԷՆՔ.—Մամուլը միաբերան պնդում է, որ տնտեսական ճգնաժամի լուծումը սերտօրէն կապված է Վենիզելոսի դրութիւնից և նրա պատասխանից։

ՆԻՇ.—Այսօր սկուպշչինայի գանփակ նիստում Պաշիչը յայտարարութիւն է անելու արտաքին քաղաքական դրութեան մասին։ Վիճաբանութիւններ չեն լինելու։ Երկրորդ գանփակ նիստում սկուպշչինան պիտի վճռէ, թէ ինչպիսի պատասխան պէտք է տայ սերբիական կառավարութիւնը քառեակ դաշնակցութեան նօտային։

ՍՕՖԻԱ.—Դիվիզիայի հրամանատար Իւկովը նշանակվեց զինուորական մինիստր։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Վիէննայից հաղորդում են, որ կարգադրված է գրաւել բոլոր նաւթը պետութեան կարիքների համար։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ)

8 օգոստոսի

ԹԷՀՐԱՆ.—Նոր կաբինետի առաջին գործը եղաւ՝ հեռագրով առաջարկել գաւառական իշխանութիւններին՝ ամեն աջակցութիւն ցոյց տալ Քերմանշահ մտնող ռուսական և անգլիական հիւպատոսներին՝ հակառակ Շինեմանի հակազդեցութեանը։ Նոր կաբինետը կազմվել է համարեա երկու ամիս տեւող մինիստրական կրիզիսից յետոյ։ Նա պէտք է այսուհետև մի շարք եռանդուն միջոցներով ապացուցանէ Ռուսաստանին և Անգլիային իր մտադրութիւնը և ընդունակութիւնը գործնականօրէն պահպանել չէզոքութիւն, յետոյ միայն յուսալ, որ կարժանանայ երկու հարևան երկրների վստահութեանը և իրական օգնութեանը։

ՍՊԱՀԱՆ.—Պարսկական կառավարութիւնը Սպահանից Թէհրան է կանչել 1000 բախտիար ձիաւորներ։ Ցամառ լուր է պտտվում, թէ Բուշիրից հիւսիս տեղի է ունեցել կատաղի կռիւ անգլիացիների և թափառականների միջև։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ «Бирж...» լրագրի ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, հակառակորդը գրաւեց Նէմանի ձախ ափին մօտ 6 վերստ բերդի դիրքերից։ Բերդային մնացել մի քանի վերստ դիրքերը Նէմանի ձախ ափին և բոլոր ամրութիւնները աջ ափի վրա մնում են մեր ձեռքում, այդ պատճառով էլ այստեղ թշնամին չէ կարողանում անցնել Նէմանի աջ ափը։ Թշնամու ձգտումը դէպի Բելօստոկ բացատրվում է նրանով, որ նա ցանկանում է գնալ Բելօստոկի վրա հիւսիսից, քանի որ Մակէնզէնի զօրաբանակը հարաւից գնալ անկարող է։ Այժմ գլխաւոր ուշադրութիւն է գրաւում Բրէստի շրջանը, իբրև թշնամու կողմից նկատված ելակէտ ապագայ ռազմական գործողութիւնների համար։

◆ «Times»-ը հաղորդում է, որ բալկանեան պետութիւնների համաձայնութեան գալը մօտ է իրագործման։

◆ «Standard»-ի ասելով, շուտով տեղի կունենայ Հիւսիսային-Ամերիկայի ու անգլիական բանկիրների խորհրդաժողով Վաշինգտոնում։ Անգլիան կուղարկի Միացեալ-Պետութիւններին 50 միլիոն ֆունտ ոսկի և կը կնքի փոխառութիւն Ամերիկայում։

◆ Քաղաքական ագիտատորները շրջում են Ռումինիան և յայտարարում, որ հասել է Տրանսիլվանիայի ազատագրութեան և յարաբերութիւնները Աւստրիայի ու Գերմանիայի հետ խզելու ժամը։

◆ Գ. Պետրովը «Р. Сл.»-ում պատմում է, թէ ինչպէս գերմանացիները ամրացնում են Կուրլանդիան։ Երեք ամսում նրանք դարձրին Լիբավան ռազմական նաւահանգիստ, ծովային Պերեմիշլ, կրկնապատկեցին, եռապատկեցին, տեղ տեղ էլ հնգապատկեցին երկրի հաղորդակցութեան յարմարութիւնները, վերանորոգեցին բոլոր պայթեցված կամուրջները, իրանց անցած ճանապարհով շինում են երկաթուղիներ։ Երկիրը բառացի մաքով հիւսված է հաղորդակցութեան ցանցերով։ Ինժեներները բերդեր են կառուցանում։

◆ Յունական թագաւորի ադիւտանտը Սալոնիկի յունական լրագրում հաղորդում է Կոնստանտին թագաւորի ասածները, թէ Մակեդոնիան կը դառնայ դաշնակիցների համար գերեզման, եթէ նրանք փորձեն զօրք իջեցնել Սալոնիկում։

◆ Ռումինական թերթերը պահանջում են՝ անմիջապէս մաքրել երկիրը գերմանական լրտեսներից։

◆ «Р. Сл.»-ին հեռագրում են. «Ֆրանց Յօզէֆը ծանր հիւանդացել է. նա կաթուածահար է եղել»։

◆ Բեռլինի դիւանագիտական շրջաններում սկսել են համոզվել, որ Յունաստանում դաշնակիցների նօտայի առիթով գունարիսականները և վենիզելոսականները կը միանան՝ պաշտպանելու հայրենիքը։

◆ Մօտ օրերս Իտալիայում մինիստրների խորհուրդը որոշել է կարևոր վճիռներ՝ Իտալիայի Բալկաններում եղած և Թիւրքիայի վերաբերմամբ։ Կառավարութիւնը անհրաժեշտ է համարում շուտով լուծել բալկանեան հարցը՝ պատերազմը բարեյաջող վախճանով պսակելու համար։

◆ «Р. Сл.»-ին հեռագրում են Ռիգայից, որ այնտեղ իրաւունք է տրվում Միտավա գնալու։

◆ Սերբիական սկուպշչինայի փակ նիստում քննվում է Սերբիայի պատասխանը, որ պէտք է տրվի դաշնակիցների նօտային։ Յաղթող են հանդիսանում զինուորական կուսակցութեան հակառակորդները։

ԿՈՉ ԼԱՏԻՇ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ

Ստանալով թոյլտուութիւն կազմել լատիշական լեգէօններ, այդ գործի նախաձեռնողները դիմել են լատիշ ժողովրդին հետևեալ կոչով.

«Որդիք Լիտվանիայի. Մեզ թոյլատրված է կազմակերպել լատիշական հրացանաձիգ բատալիօններ։

«Այդ բատալիօնների կադրաններ լինելու են Դվինսկի հերոս բատալիօնները, որոնք ապրիլի 19-ին և 20-ին ետ մղեցին գերմանականին դէպի Միտավա։ Լեգէօնների հրամանատարական կազմը ջոկվելու է բացառապէս լատիշներից։ Լատիշական այդ բատալիօնները նշանակվում են պահելու և պաշտպանելու հայրենի երկիրը գերմանացիներից, որպէսզի նա էլ ծաղկի որպէս հզօր Ռուսաստանի մի անբաժան մասը։

Բատալիօնների պահելն իր վրա է վերցնում կառավարութիւնը, սակայն, որպէս ազգի արժանի՝ լատիշ-կամաւորների այդ բատալիօնները կը վայելեն իր ժողովրդի առանձին խնամատարութիւնն ու սէրը։

«Թշնամին աւերում է մեր դաշտերը, մեր գիւղերը մոխիր է դարձնում, մեր քաղաքները՝ աւերակների կոյտ։ Մեր ծեր հայրերը և մայրերը, մեր կանայք և փոքրիկ երեխաները, ամենքը փրկութիւն են որոնում անգութ թշնամու հալածանքից։ Նրանց տանջանքները երկինք են աղաղակում։ Նրանք սպասում են մեր պաշտպանութեան։

«Եւ մենք մենակ չենք, օրէ-օր մենք շարունակում ենք կողք-կողքի կռւել մեծ ռուս ժողովրդի հետ։

«Հաւատացէք Ռուսաստանի անխորտակելի հզօրութեանը, հաւատացէք լատիշ ժողովրդի պայծառ ապագային։

«Հաւաքվենք մեր ժողովրդի դրօշակի շուրջը, երկգլխանի Արծուի հովանու տակ։

«Անցել է 700 տարի, և նորից վճռվում է լատիշների բաղդը։ Ժողովրդական տանջանքների և սպասելիքների այս 700 տարուց յետոյ պէտք է իրականանան երազները՝ ժողովրդի կուլտուրական վերածնութեան մասին։

«Այժմ կամ երբէք։

«Լատիշներ, ռազմի դաշտում դուք պէտք է ստեղծէք ժողովրդի բաղդն ու փառքը»։

Եւ կոչը շարունակվում է այս ոգով։

Կոչի տակ ստորագրել են Պետ. Դումայի լատիշ պատգամաւորներ Եա. Իւ. Գօլդման, Գ. Ի. Զալիտ։

ՎԻԼՀԷԼՄ II-Ի ԳԱՂՏՆԻ ԴՕԿՈՒՄԷՆՏԸ

(Պատերազմական ինչ ծրագիրներ ունէր կայզերը տարիներ առաջ)

I

Միայն ապագայում պիտի հնարաւոր լինի պատմական հանգիստ ու անաչառ հետախուզութեամբ երևան հանել և արևի լոյսի տակ դնել մերկացուցիչ փաստերն ու դօկումենտները՝ արդի արիւնահեղ դրամայի օրօրաղտոյտ հանգրուանների մասին։ Որոնք են այն գաղտնի խրտուիլակները, մութ ոյժերը, տխուր հերոսները՝ պրովօկացիաների դերերում, որոնք լարված ջանքերով պատրաստվել և հազար ու մի եղանակներով առիթներ են որոնել արդի համայնակործան ողբերգութեան համար։

Լոյս աշխարհ է ընկել արդէն մի այդպիսի չափազանց հետաքրքրական դօկումենտ։ Այդ սենսացիօնէլ և մերկացուցիչ փաստաթուղթը եօթն տարվայ անցեալ ունի, բայց խաղաղութեան ժամանակ անկարելի էր հրատարակել. համաեւրոպական սկանդալի վտանգաւոր առիթ կը տար նրա հրատարակութիւնը։ Այդ դօկումենտը պահպանվում է այժմ անգլիական կառավարութեան գաղտնի դիւանատան արխիւներում։ Դօկումենտի երևան հանողը կազմում է անգլիական յայտնի քաղաքական գործիչ William Le Queux, որ վերջերս հրատարակած իր գրքի մէջ բերում է մի յատուկ գլուխ՝ «Գերմանական լրտեսները Անգլիայում» վերնագրով և դրա մէջ հաղորդում է բովանդակութիւնը յիշեալ դօկումենտի։ Մեր ձեռքի տակ է «Литературное Обозрѣніе» շաբաթաթերթի այն համարը (№ 21—22, 1915 թ., եր. 292), ուր քաղված է անգլիերէն գրքից փաստաթղթի բովանդակութիւնը։ Մենք կը բաւականանք այստեղ ընդարձակ գրութեան միայն ամենաբնորոշ կէտերի յիշատակումով։

Բայց ինչ բան է նախ այդ դօկումենտը։

1908 թ. ցեպպելինեան տիպի օդանաւերի գիւտից յետոյ և գիւտի առիթով Վիլհէլմ II-ը գաղտնի խորհրդակցութեան են հրաւիրվում Պօտսդամ՝ իր նախագահութեամբ՝ կայսրութեան բոլոր «երեւելիներին». իր եղբայր պրինց Հայնրիխը, զինուորական և ռազմածովային բոլոր բարձր հրամանատարները, գերմանական դաշնակից պետութեանց ներկայացուցիչները։ (Անգլիացի հեղինակը ստանում է իր տեղեկութիւններն այդ խորհրդաժողովի մասին իր մտերիմ ծանօթից, որ նիստին ներկայ եղողներից մէկն է լինում)։ Վիլհէլմ II-ը, ունենալով իր ձեռքին աշխարհագրական քարտէզներ, դիագրամներ, ինչպէս և օդանաւերի կաղապարներ, արտասանում է մի խիստ ընդարձակ ճառ, աւելի շուտ՝ մի ռազմագիտական տրակտատ՝ գերմանական խորախորհուրդ քաղաքականութեան մասին. Նա արծարծում է այն պատերազմի պլանը, որի համար գիշեր-ցերեկ երազել են ուլտրա-վիլհէլմեան միլիտարիստներն ու իմպերիալիստները։ Թողնենք ինքը՝ Վիլհէլմը ճառէ.

«... Հաւատարիմ պրուսական տրադիցիաներին և Հօհենցօլլերնեան տոհմին, ես անհրաժեշտ եմ համարել պահելու մեծ զօրք և նոյնքան էլ մեծ պատերազմական նաւատորմ, որպէս խաղաղութեան լաւագոյն գրաւականն։ Բայց այժմ, ըստ երևոյթին,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ

Երբ տեսնում եմ ես մանկիկին
Դալուկ դէմքով ձեռք մեկնելիս,
Երբ տեսնում եմ ես ծերուկին
Դողդող քայլով դեռ մուրալիս,

Ես ինձ ու ինձ հարց եմ տալիս.
— Ինչու փոքրիկ անմեղ տղան
Մօր արգանդից աշխարհ գալիս՝
Պիտ ձեռք մեկնէ սրան, նրան։

Ինչու ծերը, որ պատրաստ է
Շուտով ծնվել հանդերձեալում,
Որպէս օժիտ հետը տանէ
Մուրացիկի անարգ անունն։
Ինչու։

Վ. Տէր-Օհանեան

«ԿԱՆԱՉ-ԱՆԱՊԱՏ»

(Պրապօրշչիկ Անտօնեանցին)

Ես ապրում եմ Կանաչ-Աշխարհում,
Ջիւնապատ սարերի փէշերին,
Ուր գարունը ամառն է սկսվում,
Իսկ ամառը՝—ամրան վերջերին։

Ես ապրում եմ Կանաչ-Աշխարհում,
Ուր ոչ մարդ կայ, ոչ գայլ, ոչ գազան,
Ուր ոչ ծառ կայ, ոչ թուփ, ոչ թռչուն,
Բայց ծաղկունք են ծաղկում բազմազան։

Ես քընում եմ կանաչ-խոտերում,
Աստղազարդ ու կապոյտ երկնի տակ,
Դու չը կաս, քո կարօ՞տն եմ քաշում,
Ա՜խ, արի՛, ես մենակ եմ, մենակ...

Սեդրակ Յովհաննիսեան

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԷՍՔԻԶՆԵՐ

I

Կանանց «բունտը»

Մի ամարային օր Ն... գիւղի «Բազար» կոչվող հրապարակում նկատվում էր մի առանձին կենդանութիւն ու շարժում, աղմուկ ու իրարանցում։

Այնտեղ է հաւաքվել գիւղի զանազան թաղերից գեղջկուհիների մի ստուար բազմութիւն։

Գիւղացիները խմբվելով խանութների առաջ լուռ դիտում են անց ու դարձը։

Այդ օրը, կարծես, մոգական գաւազանի մի հարուածով կանայք խորտակել են սեռերի սօցիալ-քաղաքական անազատ կեանքի ամրապինդ կապանքները, տէր են դառել գիւղին, իրանց ձեռքն են առել նրա հասարակական ու տնտեսական կեանքի ղեկը։

Հետզհետէ խտանում է գեղջկուհիների անդրանիկ համախմբումը։

Յանկարծ աղմուկը դադարում է։ Տիրում է խորհրդաւոր լռութիւն։ Երկար համոզիչ տոնով խօսում է մի գեղջկուհի, նրան փոխարինում է երկրորդը, ապա երրորդն և այդպէս անվերջ։

Գիւղի լճացած կեանքի յուզումնալից փոթորկումը լարում է ուշադրութիւնս, շարժում է հետաքրքրութիւնս։

Քայլերս ուղղում եմ հրապարակի այն կողմը, ուր բաւականաչափ գիւղացիք են խմբված։

Տեղեկանում եմ բանի էութեան մասին։

— Բա, գիտա՞ս ոչ, զապաս սալդատների կնանիք ու մէրերն են... Զարացել են, «բունտ» են անում. «քօխվէն» ա նեղացրել. ուզեցել ա էդ անճարների եղանց «կռոն» ղարկել. կնանիք ատկաղ են արել ու հլա «աղա-քօխվին» էլ մի լաւ անպատւել, ծեծել են, «դիւանի» ճամպան են շանց տուել. Նա էլ գազազած դուզ պոկել ա Ջ... պրիստաւին ու գալաւային հաւարին կանչելու։ Հմի էլ կնանիք թոփ են էլել էստի ու նրանց գալուն են սպասում։ Էսա նրանք, օրտեղ որ ա, կերևան. տեսնանք մեր գեղական կանանց «բունտը» ինչով ա վերջանում։ Նարմը, կարալ տուն մեր անհոգի քօխվի հախիցը գալ, նրան արժանի պատիժը տալ։

Շուտով գլխացի փողոցի ծայրին երևացին «գազազած» քօխվէն, երկու հասաւուլ և ապա երկու ձիաւոր...

Հրապարակում տիրեց խորին լռութիւն։

Բազմութեան միջից դուրս թռաւ գզիրը հասավ դագանակը ձեռին։

— Հէյ, հէյ, էկա՜ն. դէ՛ սուս, կաշիներդ կը պոկեմ թէ ձէներդ չը կտրէք... Սուս... աղէքն են, աղէքը...

Պրիստաւն էր ու ուրյադնիկը։ Իջան ձիերից. սանձերը տուին հասաւուլներին, իրար կամաց-կամաց մօտենալով կանանց խմբին՝ նստեցին խանութի պատի տակ առաջուց դրած աթոռների վրա։

Խորին լռութիւնը խզեց պրիստաւը։ Խօսում է ռուսերէն։ Տանուտէրը կատարում է թարգմանի պաշտօնը։

— Այ քիր, այ մէրա, այ խնամի, պրիստաւ աղէն ասում ա՝ էս ինչ «բունտ» էք սարքել, ղալմաղալ էք անում, ձեր ձէնը մեր տեղը հասաւ. վա՜յ, բա ամօթ չէ. բունտ անելու վախ էք ճարե՞լ։ Հէյ, էն սարերի քամակին ձեր ազիզները դօշերը դէմ արած կռիւ են անում, արին են թափում, դուք էստի «զակօնին» հուլաթ էք անում, մեզ չարացնում, սրտներս պղտորում, թագաւորական «կռոը» չէք տալի, դեռ հլա մեր մարդուն բէչապուռ անում, թքում ու մրում, մեզ մօտ գրկում... էս Աստուծ վէ կօնի. ձեր արածը մարդ կարա տանի...

Կանանց բազմութեան միջից անցնում է մի խուլ շշուկ, որն անմիջապէս փոխվում է աղմկարար բողոքի ու դժգոհութեան։

Առաջ է գալիս մեր ծանօթ Գեօզալ-Աղին, արագ քայլերով մօտենում է պրիստաւին, գլուխը բարձր բռնած, դէմքի արտայայտութիւնը լուրջ ու հպարտ, հայեացքն ազդու և ձայնը խրոխտ ու հեղինակաւոր։

— Գլանի ջան, չարդ տանեմ, կնիկարմատ ենք ու անլեզու, ռսերէն գիտենք ոչ, մեր ծնողի շլինքը փորն ընկնի, որ մեզ բոյ ա մեծացրել, ուսումի չի ղարկել. Թագին բոյը արևը թէ կը սիրես, ասածս աղա պրիստաւին դուզ թարգմէ կանեա։ Կնանիքը «բունտ» չեն անում, թագաւորական զակօնին հակառակում չեն, իրաւունքն ու արդարութիւն են պաշտպանում։ Էս սաղ շաբաթ գեղի քօխվէն ու նրա արևամեռ գզիրը կրակի պէծ դառած մեզ էրել ու խորովել են... «Կռոն» հրաման ա եկել. թող ղարկեն. ծվ ա արգելում, ծվ ա նրա ձեռը կապում։ Համա էտ տնածակերը գնում դէս ու դէն մուլ են անում, էլի գալիս մեր դուռը կտրում, նաճարներիս բլկին չօքում, թէ դուք էք որ կաք, դէ թէզ եղներդ ու սէլերդ հազիր արէք, «կռոն» պիտի ղարկենք։ Գեղի ռեխաւոր ու զօրբա տներին դրող են արել, նրանց չեն դամիշ ըլում, չեն ղիմիշում, մեր գլխին են ցաւ ու պատիժ դառել... Հազար հետ «քօխվին» մուռաթ արինք, տար պաչեցինք, համա նրա քար սիրտը փափկեց ոչ, ռամի չեկաւ... Հազար հետ նրան ասինք, որ քանի շաբաթ առաջ մեծ-աղէն (հաշտարար միջնորդ) սխօդի մէջ մատը թափ տալով ասեց, որ ոչ-ով իրաւունք չունի զապաս սալդատների կնանոց խո դամիշ ըլի, խո թէ չէ՝ զնամիշ անի, նեղացնի, որ նրանք վօնի մարդիկ են, որ նրանց ազիզները հրէն անօրէն թիւրքի, քիւրդի ու գերմանի դէմ կռիւս են տալի, կեանքները վաճառի, ազգի օղուրին մատաղ անում, էդ բոլ ա... Շատ ասինք, շատ խնդրեցանք, կարացինք ոչ մեր հաստակող քօխվին կակղցնել. նա հէնց մի գլուխ իր ճիպոտն էր ժաժ տալի, իրան զօրում, իր էշն էր քշում... Վերջը ճարահատ, աղէք ի՜նչ թագցնենք, նրան դժէ արինք քեզ մօտ, որ բալքի դու մեր քօխվի բեհնում բան մտցնես, հասկացնես...

Տանուտէրը թարգմանում է։ Պրիստաւն ըմբռնում է գործի էութիւնը։ Խորասուզվում է մտածմունքի մէջ։ Ճնշված է տանուտէրը. իսկ քօխվէն գունատ, գլխակոր կանգնած է խանութի դրան շէմքին։

Լռութիւնն ընդհատում է պրիստաւը։ Մի սպառնալից հայեացք է ձգում քօխվի վրա և ապա մեղմ տոնով յայտնում է.

— Քօխվէն մեղաւոր ա. գլուխը քարին ա տուել, նամարդու ա արել. ոչ-ով իրաւունք չունի ձեզնից «կռո ու բէգառ» պահանջելու. ներողութիւն կանէք, էլ միւս անգամ քօխվէն էդպէս խալաթներ չի անի...

— Գլանի ջան, աղին ասա, ներելը կը ներենք, համա մէկ էլ անգամ էնպէս կարգադրութիւն անի, որ մեր հասարակութեան քօխվէքը թարս չը հասկանան ու մեր նաճարներիս գլխին պատիժ ու փորձանք չը դառնան...

Դատաւորները տեղից վեր են կենում։ Սանձած ձիերը մօտ են բերում։ Մի քանի վայրկեանից յետոյ ձիաւորները հեռանում են հրապարակից։ Քօխվէն գլուխը կախ հետևում է նրանց, իսկ գզիրը քթի տակին փնթփնթալով մտնում է դիմացի խանութը։

Կանանց բազմութիւնն ուրախ տրամադրութեամբ և յաղթական քայլերթով ցրվում է գիւղի զանազան թաղերը...

— Ա՜յ լաւ սխօդ,—ասում է Կարօ-Ձիգին անկիւնում նստած գիւղացիներին,—այ բարեբաղդ ձեզ, կնանի՛ք. Նրանց սալթակ լաչակները մեր գլխին, այ գեղի պաչօտնիք... Մենք հինգ հոգով որ մի տեղ մօտ ենք ըլում, մեր ղալմաղալից ու շամաթից քիչ ա մնում օձորքը փուլ գայ, մեզ տակովն անի. ոչ մեր ասածն ենք հասկանում, ոչ մեր արածը... Մենք շատ ու շատ մեղաւոր ենք կնանոց առաջ, չունքի նրանց հէչ բանի տեղ չենք դրել, մարդու սրա չենք բերել, գեղի խէրին ու շառին չենք խառնել... Ես

լրացել է սահմանը մեր խաղաղասիրութեան։ Մենք ապրում ենք այժմ գերազանց լուրջ կրիզիս՝ մեր երիտասարդ կայսրութեան պատմական զարգացման մէջ։ Շնորհիւ հարկատուութեան ծանր բեռի և կեանքի թանկացած պայմանների, մասսաների դժգոհութիւնը հասել է սպառնական չափերի և վարակել անգամ միջին և բարձր խաւերը, որոնք մինչև օրս եղել են միապետութեան հաւատարիմ և յուսալից ապաւէնը։ Բայց աւելի վատն այն է, որ այդպիսի անբաւականութեան և յուզումների տարածման անկասկածելի նշաններ նկատվում են նաև զօրքերի շարքերում և որ ամենայն աջողութեամբ առաջ է գնում այնտեղ գաղտնի, փառաւոր կազմակերպված անտիմիլիտարիստական շարժում և ձգտում է խախտել պետական ամեն մի դիսցիպլին և առաջ բերել բացարձակ անհնազանդութիւն, անգամ յեղափոխութիւն իմ զօրքի և նաւատորմի մէջ։ Նայելով իմ գաղտնի ոստիկանութեան ագենտների հաղորդածներին, նոյնօրինակ շարժում զգալիօրէն նկատվում է նաև եւրոպական միւս պետութիւնների մէջ։ Այդ բոլորը վկայում են անկասկածելիօրէն, որ մենք գործ ունենք միջազգային յեղափոխական կազմակերպութիւնների հետ, որոնք իրանց գործունէութեան նպատակակէտ են ընտրել՝ կործանել գահերն ու ալտարները և ամենուրեք կարգել հանրապետական կառավարութիւններ…»։

Հարց է ծագում, թէ ինչպէս ազատվել այդ ծանր դրութիւնից։ Վիլհէլմը չի յուսահատվում, թէև գտնում է, որ շատ լուրջ է կացութիւնը։ «Ես ընդունում եմ,—շարունակում է նա,—որ հորիզոնը մռայլ է, բայց չը պէտք է վհատվենք, որովհետև Աստուած՝ մեր մեծ դաշնակիցը՝ տուել է մեր ձեռքը միջոցներ, ազատելու մեր կայսրութիւնը այն վտանգներից, որոնք սպառնում են նրա բարգաւաճութեան և բարգաւաճման։ Դուք գիտէք, թէ ինչ եմ ուզում ասել։ Ես ի նկատի ունեմ կոմս Ցեպպելինի այն զարմանալի գիւտը, որը, Աստուծոյ օգնութեամբ, կը ծառայէ մեզ յուսալից միջոց՝ մեր սիրեցեալ հայրենիքի ինքնապաշտպանութեան և փառքի համար։ Այդ գիւտով երկնային տէրը տուել է իմ ձեռքը միջոց՝ յաղթանակով հանել Գերմանիային իր ներկայ դժուարութիւններից և ընդմիշտ իրականացնել բանաստեղծի խօսքերը. „Deutschland, Deutchland über alles“ («Գերմանիա, Գերմանիա, ամենից բարձր»)…»։

Ապա Վիլհէլմը հաղորդում է մանրամասն, որ Գերմանիայի ցեպպելինեան տիպի օդանաւատորմը գերազանցում է բոլորից, որ ինքը հրաման է արձակել էլ աւելի բազմացնելու և կատարելագործելու ինչպէս օդային, այնպէս էլ ծովային նաւերը։ Ինչ գաղտնիքի համար են, սակայն, այդ պատրաստութիւնները, լսենք Վիլհէլմին։ «Մեծ Բրիտանիան,—ասում է Վիլհէլմը,—մարտակոչի նման յայտարարել է, որ իւրաքանչիւր գերմանական նոր դրէդնօուտի հանդէպ ինքը կառուցանելու է երկու դրեդնօուտ։ Ես պատրաստ եմ ընդունելու այդ մարտակոչը։ Այժմ հասել է մեր ժամանակը։ Նախայարձակումը միշտ ամենալաւ պաշտպանութիւնն է համարվել, և նա, ով առաջինն է հարուած հասցնում, սովորաբար յաղթական է դուրս գալիս պատերազմից։ Գտնել ելք ժողովրդական դժգոհութիւնից ազատվելու, խեղդել հանրապետական առօջխազդաց համակրանքները իրանց արմատի մէջ, լցնել մեր պետական գանձարանը։ Թեթևացնել հարկատուութեան ծանր բեռը, ձեռք բերել նոր գաղութներ, նրանց հետ միասին նաև նոր շուկաներ մեր անդրծովեան առևտրի համար…»։

Ահա ինչ փառք և օգուտներ էր սպասում Վիլհէլմը գալիք պատերազմից։ Եւ դեռ 7 տարի առաջ, բանից երևում է, Գերմանիան պատրաստ է եղել այդ սպասվելիք պատերազմի համար։

«Բոլոր ծրագիրները,—վկայում է ինքը Վիլհէլմը,—ամենայն խնամքով մտածել և պատրաստել է արդէն մեր գեներալ-շտաբը։ Մի այլ Մոլթկէ իր մեծ նախորդի արժանի յաջորդը, ցոյց կը տայ ողջ աշխարհին, որ մենք չենք ննջել 1870 և 1871 թւականների դափնիների վրա, այլ խաղաղ բարգաւաճման պայմաններում անդադար պատրաստվել ենք ամբողջ ժամանակ պատերազմի համար։ Մեր յաղթական զօրքի փառահեղ գործողութիւնները—ես գիտեմ այդ և չեմ երկնչում ասելու—նորից կանցնեն յաղթաբար Անգլիայի և Ֆրանսիայի դաշտերը և վերջին անգամ կապահովեն Գերմանիային նրա վայել դիրքը՝ կանգնած բոլոր ժողովուրդների գլխին»։

Եւ Վիլհէլմը երկար բացատրութիւններով ցոյց է տալիս, թէ ինչպէս կարելի է Ցեպպելինի դիրիժաբլներով խորտակել անգլիական նաւատորմը Հիւսիսային ծովում, Կանալում և Ատլանտեան ովկիանոսում, որից յետոյ արդէն գերմ. էքսպեդիցիոն զօրքը «փառահեղ արշաւանքով կը մտնէ Լոնդոն առանց որևէ խոչընդոտի հանդիպելու»։ Անգլիային և Ֆրանսիային յաղթելուց յետոյ գրաւում է Գերմանիան նրանց գաղութային սեփականութիւնները։ Այնուհետև Վիլհէլմը սպառնում է կուլ տալ Մերձաւոր Արևելքը։ «Նուաճեցէք, պարոններ,—ասում է նա իր խորհրդականներին,—եթէ հասնէ Թիւրքական ժառանգութեան բաժանման օրը, Փոքր-Ասիան, Սիրիան, Պաղեստինը, կարճ՝ Հնդկաստան տանող ցամաքային ճանապարհը կը դառնան մեր սեփականութիւնը, և գերմանական դրօշակը կը փողփողէ Երուսաղէմի տաճարների վրա»…։

Բայց այդ էլ բաւական չէ։ Տեսէք ինչ բնորոշ հարց է տալիս Վիլհէլմը. «Պէտք է մենք արդեօք յարգենք Հոլլանդիայի չէզոքութիւնը։ Չէ որ Կարլ V կայսրի ժամանակ Հոլլանդիան և Բէլգիան կազմում էին գերմանական կայսրութեան մասերը, և կը գայ դարձեալ մի օր, երբ նրանք նոյն դրութիւնը կը ստանան» (այսինքն կը միացվեն Գերմանիային)…։

Սակայն ինչ է մտածել Վիլհէլմը մեր երկրի մասին։ Ռուսաստանի մասին նա քիչ է մտածել, գոնէ եօթ տարի առաջ։ Նա Աւստրիան բաւական էր համարում, որ ամուր սանձի մէջ պահէր իր արևելեան ախոյեանին, մինչև ինքը Անգլիայի և Ֆրանսիայի հետ իր հաշիւներն աւարտելը։ Վիլհէլմի կարծիքով, ռուս-եապոնական պատերազմի անաջողութիւններից և ներքին ցնցող շարժումներից յետոյ՝ Ռուսիան բնաւ չէր անի իր ուժերը չափելու գերմանականի հետ։ Նոյնքան հեշտութեամբ կարծում էր Վիլհէլմը իր սանձի մէջ առնել Ամերիկայի Միացեալ Պետութիւններին։ Բայց ծրն է կատարած Թագակրի այդ անզուսպ Sturm und Drang-ի վերջնական նպատակը։ Լսեցէք նրա իմպերիալիստական երկարաձիգ հաւատամքի փինալը։ «Ոտնհարված Անգլիայի և Ֆրանսիայի, իմ իշխանութեան ենթարկված Ռուսաստանի և Միացեալ Պետութիւնների հետ միասին՝ ես կը կարգաւորեմ համաշխարհային պատմութեան նոր կուրս, մի կուրս, որ մի անգամ ընդ միշտ կապահովէ Գերմանիայի ղեկավար դերը երկրագնդի ազգերի մէջ։ Այնուհետև ես կը համախմբեմ սպիտակ ցեղի բոլոր ժողովուրդներին մի հզօր դաշնակցութեան մէջ՝ Գերմանիայի ղեկավարութեան տակ, որպէս զի կուենք հետզհետէ սպառնական չափեր ընդունող դեղին վտանգի (իմա Եապոնիա և այլն) դէմ։ Այն ժամանակ, ինչպէս և այժմ, կը հնչէ իմ լօզունգը՝ յառաջ, գերմանացիներ»։

Ո՞րն է արդեօք այս գերազանց բնորոշ և հետաքրքրական գաղտնի դոկումենտի ի հաստատը և ինչ ըէալ տուեալներով է պայմանաւորված նրա ծագումը։

B. Lucifer

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Համառուսական քաղաքների միութեան գլխաւոր լիազօրի օգնական Ն. Մ. Կիշկին յայտնեց Թիֆլիսի հայոց առաջնորդին, որ քաղաքների միութեան Կովկասի ճիւղի մթերքների պահեստից որպէս օգնութիւն փախստականներին կարելի է տալ վզեստներ և ոտնամաններ։ Այժմ առաջնորդը խնդրել է յիշեալ ճիւղին տալ 400 ձեռք հագուստ և կօշիկ։

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԶՐՈՅՑ

Ինչպէս իւրաքանչիւր մեծ աղէտ, նոյնպէս և ներկայ երկրորդ գաղթականութիւնը, որ ինքնին մի աղէտ է իր ամբողջ անհունութեամբ, ճիշդ բնորոշումը կը ստանայ միայն ժամանակի ընթացքում. այսօր մենք ականատես ենք միայն աղէտի արտաքին ընթացքին. տեսնում ենք, որ գալիս են գաղթականներ, բոլորը սոված, վախեցած և հիւանդ. տեսնում ենք, որ նրանցից օրական տասնեակները մեռնում են… բայց այս բոլորը երևոյթի միայն արտաքին գիտողութիւններ են, իսկ այդ երևոյթի ներքինը, էութիւնը և հետևանքներն այժմ անհնարին է որոշել. այդ կանեն յաջորդ սերունդները և թերևս մենք մեր ծերութեան օրերին. դժբաղդութիւնը, ինչպէս ասել է մի բարոյագէտ, մեծալով է գալիս և ոտքերով է հեռանում, մի ակնթարթում է կատարվում և տարիների ընթացքում է մոռացվում…

Այսպիսի ծանր օրերում դիւրութեամբ հնարաւոր են ճակատագրական սայթաքումներ, շեղումներ և դանդաղեցումներ։ Պէտք է աշխատել առանց շփոթութեան, առանց էականը ոչըից փախցնելու, գործունէութեան գիտակցութեամբ և մտքի սառնասրտութեամբ կատարել հարկաւորը, անել և գործել անհրաժեշտը. ինչպէս ուրախութեան ժամին չը պէտք է ուրախութեամբ արբենալ, նոյնպէս վշտի օրերին պէտք չէ լացով բթանալ։ Մեր գործը պէտք է լինի հասարակական մտածողութեան հաւասարակշռութիւնը պահպանել և ցոյց տալ կարևորը, անյետաձգելին։

Ահա այս նպատակներն և ունեն այսօրվայ խորհրդակցութիւնը և ժողովը, որ նշանակված են Թիֆլիսի քաղ. դումայի դահլիճում, Նպաստամատոյց Ընկերութեան փոխ-նախագահի նախաձեռնութեամբ։ Թիֆլիսում գտնված հայ մտաւորականները պէտք է գնան այդ ժողովներին և կենդանի զրոյցով հասկանան միմեանց, հաղորդեն իրանց տպաւորութիւնները և խմբովին մշակեն օգնութեան մի շարք հարցեր։

Այս երեկոյ ի միջի այլոց խօսվելու է և որբանոց բանալու մասին։ Որբանոցները ամենից անհրաժեշտն են այս օրերին, դեռ աւելին կասեմ՝ աւելի անհրաժեշտ և հրամայողական, քան թէ հիւանդանոցները։ Այնքան շատ են որբերը։ Մինչև յուլիսի 31-ը Էջմիածնում տասն օրվայ ընթացքում հաւաքվել են 500-ից աւելի, դեռ քանիսին չեն ընդունել, մերժել են…

Ըստ ամենայնի խրախուսելի և գովելի է Նպաստամատոյցի նպատակը։ Եւ եթէ նա կարողանայ 4—500 որբի համար մի որբանոց պահել Հաւրճում կամ մի այլ տեղում, այդ կը լինի աւելի մեծ գործ, քան անվերջ հառաչանքներով օրեր մթնեցնելը և կամ սին յոյսերով իրան և ուրիշին խաբելը…

Գ. Տէր-Ռուբինեան

ՄԻ ՀԱՄԵՍՏ ԱՌԱՋԱՐԿ

«Մշակի» ստացված գրեթէ բոլոր համարների մէջ շատ սարսափելի նկարագրութիւններ կան Ուրմիա-Սալմաստ և Սարըղամիշ-Արդահան շրջաններից և առհասարակ Թիւրքաց Հայաստանից։ Այդպիսի վայրենի գործողութիւններ ոչ Բէլգիայում և ոչ Ֆրանսիայում (գերմանական աւերածութեան մասերում), ոչ իսկ լեհական մասերում չեն եղել։ Իմ կարծիքով, լաւ կը լինէր այդպիսի սոսկալի թղթակցութիւնները փոքրիկ բրօշիւրներով անգլիերէն և ֆրանսերէն թարգմանվէին և ուղարկվէին նշանաւոր անգլիերէն և ֆրանսերէն թերթերի, որպէս զի այդ թերթերի հետ՝ բաժանորդներին տրվէին. այդ դէպքում այդ երկիրների հասարակութիւնները կըմբռնէին մեր տարաբաղդ եղբայրների կրած սոսկալի բռնութիւնները, և գուցէ այդ գործելակերպը խաղաղութեան կոնգրէսի ժամանակ նպաստէր. մանաւանդ անգլիական և ֆրանսիական ժողովրդի մեծամասնութեան թերևս այդ բռնութիւններն աչքի առաջ ունենալով բաղդի քայլեր անէին, և հայկական հարցն աւելի նպաստաւոր տեսակ լուծվէր։

Որքան մենք հետևում ենք, անգլիական կամ ֆրանսիական թերթերում հայերի մասին (մանաւանդ այդ սոսկալի վայրագութիւնների մասին) յօդուածներ չը կան։ Իմ կարծիքով, մանր բրօշիւրներով այդպիսի թղթակցութիւնների թարգմանութիւնների տարածումը մեծ օգուտ կունենայ ապագայում մեր հարցի լաւագոյն լուծման համար։ Այդպիսի բրօշիւրների տպագրութիւնն այնքան մեծ ծախք չի ունենայ։

Ցանկալի կը լինէր, որ Էջմիածինը նախաձեռնութիւն յանձն առնէր այս գործում, ինչպէս որ Թիւրք-բալկանեան պատերազմի ժամանակ Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանը նախաձեռնել էր պարբերաբար ու սիստեմատիկօրէն տալ, ֆրանսերէն լեզուով յատուկ հրատարակված բրօշիւրների ձևով, այն բռնութիւնների մասին տեղեկութիւններ, որոնք գործադրվում էին հայերի վերաբերմամբ Թիւրքիայում։

Մ. Եղիայեան

Սուրաբայա (Ջաւա կղզի)

ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԵԾ ՑԱՒԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ժամանակակից հայ հարուստը և անձնապէս Հայաստանից դուրս գտնված հարուստ հայն ինչու չէ նուիրաբերում՝ ինչպէս որ պէտքն է ներկայումս, երբ հողագնդի 3 գլխաւոր մասերում կրակ է ընկել և մարդիկ վառվում են չոր խոտի ու ցօրենի նման, իսկ Հայաստան աշխարհն աւելի թէժ կրակի մէջ է և ուր հայերն աւելի շատ դժոխային կրակին ճարակ են դառնում ամեն օր։ Ինչու։

Ինչու դրսում, Հայաստանից դուրս գտնված ոչ-հարուստ հայերը, սկզբից մինչև ցայժմ, դրօշակի տակն են գալիս հաւաքվում, բանակներ կազմում և կամաւորապէս գնում են հայաստանցւոց օգնութեան, Հայաստանի համար մատաղ լինելու, իսկ հարուստը հեռուն կանգնած մտիկ է տալիս կամ գուցէ իսկի էլ մտիկ չէ տալիս ու իր սովորական քէֆին է։ Ինչու։

Ինչու հասարակ դասակարգերը — հողագործ, արհեստաւոր, բանւոր, մանր առևտրական, ուսուցիչ և այլն—ըստ իրանց կարողութեան, մի քիչ աւելի կամ մի քիչ պակաս՝ նուէրներ անում են, կամ հայաստանցու և Հայաստանի ազատութեան գործի համար ամսական մի որոշ տուրք տալու յօժարակամ պարտաւորութիւն են զգացել և ամեն անգամ տուել են ու տալիս, իսկ հայ բարձր արիստոկրատ դասակարգն իրան կարծես անպարտ զգալով ազատ է համարում իրան՝ լծի տակ մտնելու և իրան ընկած բաժին ծանրութիւնը քաշելու, որպէս հայ և որպէս հարուստ հայ։ Ինչու, ինչու…

Այս հարցերին ոմանք այսպէս են պատասխանում։ Առ հասարակ հարուստը հարստացել է, որովհետև հէնց սկզբից ժլատ է եղել, գծուծ է եղել, ուրիշներին զրկող է եղել. առանց իր խղճի ձայնին լսելու՝ հետևել է շատ ունենալու իր ներքին բուռն ցանկութեանը։ Նա սովորել է միշտ հաւաքելու՝ իրան համար և ոչ ցրելու՝ յօգուտ ուրիշների. դրա համար էլ զարմանալի չէ, որ զոհաբերութեան ներկայ րոպէին նա սառն է ու անտարբեր և նրա ցամաք սրտից բարեգործութիւն չի կաթկաթում… Սա՝ մէկ։

Երկրորդ՝ ասում են, թէ հարուստն ազգ ու հայրենիք չունի… Իր մամոնան, աջող գործը, հետևաբար լայն ու փառաւոր կեանքը՝ պէտք չեն թողել զգալու և խորհելու՝ ազգութեան և հայրենիքի մասին, տարվելու նրա գաղափարներով ու ցաւերով։

Երրորդ՝ աւել է — «աչքից հեռու՝ սրտից էլ հեռու»։ Հայաստանի գիւղն ու քաղաքը, սարն ու դաշտը, լեռն ու ձորն այժմ լցված են անբաղդ հայի դիակներով. մթնոլորտն արեան հոտը բռնել է. անհագին տառապութիւններ, նախկին շէներն ու աւաններն իսպառ ամայացած վիճակ են ներկայացնում, բայց դրսեցի հայ հարստի աչքերը չեն տեսել դրանք, հեռու է, նա մտքով տեսնել չի կարող. ի լրոյ, հեռուից լսելով նրա ջիղերը ոչինչ չեն զգում՝ ջիղերը փափուկ չը լինելու պատճառով… Հրից ու սրից ազատվածներից շատերը հիւանդ վէր են ընկել, դեղի ու խնամողների պէտք ունեն, բայց հարկաւոր չափով դարման ու դարմանողներ չը կան. և նա տանջվում է ու տնքում, իսկ այդ տնքոցի ձայնը հեռաւոր հայ հարստի սրտին չի հասնի… Հազարաւորները քաղցից լլկվում ու նուաղում են. նրանք միմիայն ցամաք հաց են ցանկանում. բայց չը կայ, որովհետև փող չունեն։ Նրանցից ամեն մէկը պատրաստ է 10 փունտ քրտինք տալ մի փունտ հաց ստանալու համար, բայց քրտինքի պէտք չը կայ, գին տուող չը կայ, որովհետև գործ և գործ տուող չը կայ. իսկ հեռաւոր հայ հարուստը կուշտ ու կուռ պարզված իր դիւանի վրա՝ Հայաստանի սոված-քաղցածներին, նրանց կիսակենդան հալը չի կարող աչքի առաջ բերել, միտը բերել, նրանց դրութեան մէջ մտնել, զգալ, գթաշարժվել և հացի փող տալ, շպրտել…

Վերջապէս, կամաւոր մեռնելու գնացողներ, դարաւոր ոսոխին մեռցնելու գնացող կամաւորներ, որոնք օր ու գիշեր պառկում են ոտների վրա, կամ կիրճերի ու ձորերի մէջ, լեռների ու քարափների գլխին թշնամու հետ հաշիւ մաքրելու են հետամուտ, առանց, հարկաւ, իմանալ կարողանալու թէ՝ այսօրվայ արևը կամ յաջորդող մթութիւնը ինչ է վիճակելու իրանց՝ աջողութիւն թէ ձախորդութիւն, կեա՞նք թէ մահ. այդու ամենայնիւ, երբեմն ստիպված են լինում բոկոտն քայլել, կռւել ու մեռնել, արիւնաթաթախ ոտքերով իրանց խաչը կրել… ստիպված են լինում երբեմն՝ չը խնայող գազան թշնամուն խնայել, խնայողութեամբ գործածել իրանց փամփուշտները, որ շատ չը պրծնի ու շուտ չը մնան… և այլն։

Այս բոլորը դրսեցի հայ հարուստի աչքից հեռու լինելով՝ սրտից էլ հեռու է մնում, որովհետև «աչքը չի տեսնում, դրա համար էլ՝ սիրտը չի զգում», չի զգում նաև, որովհետև կշտին ազատ է…

Այստեղ փակագծում՝ միջանկեալ՝ աւելորդ չեմ համարի արձանագրել, որ, սրանից 6—7 ամիս առաջ, այս տողերը գրողը գտնվում էր գաղթի ու փախուստի ենթակայ մի գաւառում և ուր շրջակայքից, հարևան գաւառներից, թափվել էին սրի ու հրի բերանից ազատված սոված-սառածները։ Իմ ակնարկած ու կեցած գաւառի հազար-հազար ոսկիներով ցորեն ունեցող հարուստներից և խոշոր մագազինների տէրերից ոմանց երբ դիմում էր անվում եկող գաղթականներին մի քանի պուդ ցորեն կամ մի քանի արշին-չիթ-միթ տալու համար, դրանք՝ ինչպէս ասում են՝ հոգի էին տալիս մինչև պահանջվածի մի մասը՝ 1—2 պուդ ցորեն կամ 4—5 արշին կտոր զիջում էին շպրտել. բայց երբ տագնապը հասաւ և այնտեղ, ինչ խօսք, որ ունեցածները բոլորը մնաց թշնամուն. իսկ այնպիսիներն էլ, որոնց սիրտը չը կտրվեց իրանց հարստութիւնից և մնացին, թշնամու գալուց յետոյ այլ ևս չը կարողացան իրանց անգամ չոր գլուխները փրկել, թէև, ինչպէս յետոյ տեղեկացանք, որպէս իրանց կեանքի փրկանք՝ թշնամուն իրանց ամբողջ կարողութիւնն էին առաջարկել… Ահա, առ հասարակ մարդկանց և մանաւանդ հարուստների հոգեբանութիւնը։

Վերջապէս ինչեր էլ լինեն պատճառները հայ հարուստի անտարբերութեան, սակայն փաստ է, որ՝ նա հեռու է մեծ ցաւի, նուիրաբերող, զոհաբերող չէ, ինչպէս որ պէտք է ներկայումս։ Ի՞նչ անել։

Կոչ անել. բայց մինչև հիմա, առ հասարակ, միշտ կոչ է արվել. նաև փորձը ցոյց է տուել ցարդ, որ ինչքան էլ թունդ ու կուռ լեզուով կոչեր են եղել, այդու հանդերձ՝ նրանց ջիղերից աւելի կուռ ու ամուր չեն եղել։ Կոչերով ցանկալի ու զգալի արդիւնք չը տեսնվեց ցարդ։

Հապա ինչ անել։

Ոմանք որպէս դարման առաջարկում են՝ թողնել ժամանակակից կենդանի հայ հարուստներին ու դիմել… անցեալի մեռածներին և նրանց այլ և այլ նպատակներով թողած որպէս կտակ անձեռնմխելի գումարները գործածել ներկայ հրամայական ու ամենաանհրաժեշտ դարձած պէտքերին…

Թարախոտ ողորմութիւն հայցելը, ազգա-

ու իմ հոգին, գեղական գործերն, որ թողանք մեր կնանոց ումուտին, իրաւունքը նրանց ձեռին, հաւատա նրանք մեզնից հազարապատիկ լաւ կատարեն ու պաշտպանեն… Կնանոց էս «բուռը» հազար անգամ լաւ ա իմ աչքում՝, քանց մեր սաղ հասարակութեան գլաւորնտրէք սխօղները…

Գիւղացիք օրվայ հրատապ հարցի շուրջն երկար ու բարակ վիճելուց և աղմկելուց յետոյ՝ կամաց-կամաց ցրվում են իրանց տները։

II

Ալմաստը

Ն… գիւղացի Շամիրն որպէս պահեստի զինւոր տարվելով պատերազմ՝ իր տան և խեղճ ընտանեաց ամբողջ խնամքն ու հոգսը յանձնեց իր երիտասարդ կին Ալմաստին։

Ալմաստը բարեկամների և հարևանների օգնութեամբ կարողացաւ մի կերպ իր ամուսնու կիսատ թողած աշխատանքը լրացնել, բերքն ամբարել, անասուններին սարերից հաւաքել, գոմերում տեղաւորել, իսկ ինքն իր մանրիկ զաւակներով ծվարեց տան յարկի տակ՝ անհամբեր սպասելով իր ամուսնու վերադարձին։

Անցան շաբաթներ ու ամիսներ, լեռները սևացան, սպիտակեցին, դարձեալ սևացան, կանաչեցին, բայց Շամիրը չը վերադարձաւ։

Եկաւ մայիս։ Սարերը զարդարվեցին հազարատեսակ ծաղկերով ու բուրաւոր հոտաւէտ ծաղիկներով։ Գիւղական «քոչւորները» բարձրացան գեղեցկանիստ եայլաղները։ Բնակւեցին իրանց բինաներում։

Ալմաստն էլ նրանց հետ էր։

Համոզված և հաւատացած էր, որ իր դրացիների օգնութիւնն ու հսկողութիւնը միշտ անպակաս կը լինի։

Սարերի փեշերից օգտվելով Ալմաստի անպաշտպան դրութիւնից՝ սկսեցին յափշտակել նրա ոչխարները։ Մի օր կորաւ մի այծ, միւս օր երկու գառ, երրորդ օր երեք կթան, և այդպէս շարունակվեց անխնայ… Ալմաստը տան ու խելացի դիտողութեամբ վերջապէս գտաւ չարագործների հետքը, որոնց գլխաւորն իր Թուրք հովիւ Ջավուշն էր։

— «Փողը որ տանից լինի, եղն երդիկից կը հանին»,—անցաւ Ալմաստի մտքով։—Վնաս չունի, թող տանեն. թէ կարացի ոչ գտնել, իրանց հալալ, համա թէ գտայ, քթներից դուրս կը քաշեմ։

Մի օր Ջավուշին դիտմամբ ուղարկեց գիւղ, իսկ ինքն իբրևնապահին «եափինջին» գձեց ուսին, ձեռն առաւ հովուական դագանակը և շտապեց հօտի մօտ։

Արևը մայր մտաւ։ Մտաւորն իր գիրկն առաւ ձորերն ու լեռները։ Բաղդրանուագ սրինգի ձայնից ոչխարներն իջան սարերի լանջերից նստոտեցին «արխաչում»։

Ալմաստը գտաւ իր հօտը. հաւաքեց մի հարթ տեղ և փաթաթվելով եափինջու մէջ՝ պառկեց մի քարի տակ՝ պահապան ունենալով իր երկու հաւատարիմ շներին։

Անցաւ բաւական ժամանակ։ Ալմաստը դառն ցաւերից օրօրվելով ընկաւ ինքնամոռաց ննջի մէջ… Ցանկարծ շների «գողահաչը» հասաւ նրա ականջին։ Զարթնեց, իսկոյն վեր թռաւ տեղից։ Դիմացի թմբի տակից, հօտի միւս ծայրին, լսեց մի պաշտպանական սուլոց և ծպա ձայն…

— Էհ, Ջավուշ, էհ Ջավուշ, էհէ՜…

Ալմաստն իբրև պատասխան արձակեց նոյնանման սուլոց։

— Էհ, Ջավուշ,—կրկնվեց ձայնը,—Թոխլին բի՛, Թոխլին բի՛, էսօր քո սրէն ա, կրակը հանգչելու վրա ա, զէ շուտ…

Ալմաստը դարձեալ պատասխանեց նոյն ազդանշանով։

— Տօ՛, Թուրք, մեզ ձեռ ես առի՞լ, հա՞. լաւ, Ջահանդամն արի, էս ա Թոխլին մենք տանում ենք։ Հմի ինչքան կարաս մրափի…

Ալմաստը ցնցվեց։ Զգոյշ անցաւ ոչխարների կողքով, հաստատաքայլ դիմեց դէպի բլուրը. անցաւ լեռնային արահետով, մագլցեց ժայռերի վրա, հանդիպեց մի վտակի, մի սատրինով թռաւ նրա վրայով և ապա փորսող տալով բարձրացաւ բլրի գագաթը։ Բացվեց Ալմաստի առաջ հետևեալ տեսարանը։ Բլրի միւս լանջին, մի փոս տեղ, վառվում էր խարոյկը, սարի հովիւները շուրջ բոլորած պատրաստում էին գիշերային օրսի թարմ խորոված…

Ալմաստը ճանաչեց հովիւներին։ Նա լակլըում յուզվեց ու բորբոքվեց, բայց հագիւ հազ զսպելով իրան՝ խաւարի միջից գոռաց…

— Էհ, ծվ էք, ինչ էք անում…

Չարագործները լսելով Ալմաստի ձայնը սարսափահար վեր թռան և փորձեցին անյայտանալ մթութեան մէջ, բայց Ալմաստի հրամայական ձայնը քարացրեց նրանց իրանց տեղերում։

— Կացէք, մի չըվէք, ձեզ բան չը կայ։ Ապրէք, զօրանաք։ Շամիրիս մալին լաւ էք մուդայիթ կենում, աչք ածում։ Համի քէ ընկել, հա՞… Կուզէք մի քանիսն էլ դարկեմ չօլամիշ արէք։ Թու, ձեր նամուսին, նամարդնե՛ր…

Այս դէպքից երկու օր անց՝ գող հովիւները պրիստաւի հրամանով կալանաւորվեցին։

Ալմաստն իրան զգաց հանգիստ ու մխիթարված։

— Նարադանիդ մեռնիմ, Աստուած, էս մուրազատու զակօնն որ չը լինի, ինձպէս անճարին քոմակ չանի, սիրտ չը տայ, նամարդ մարդկանց բուկին չը չօքի, հոգախեղդ չանի. խաբար, էս անիրաւ աշխարհում արդարութիւնը կարա՞յ բուն դնի, նաճարներս կարա՞նք ազատ ապրի ու շունչ քաշի…

Репортеръ

սէրական կամ մարդասիրական պարտակա֊նութիւններ կատարել տալը,—դա արդէն մեր հայերիս վաղեմի սովորութիւնն է… Եկեղեցում քրիստոնէական շատ գրքեր, ընթերցուածքներ՝ երկար ժամերով՝ կարդալուց յետոյ, դարձեալ կարիք է զգացվել Թաբա֊խով դիմել «բարեպաշտ ժողովրդին» Նրա, պարտականութիւնը դէպի եկեղեցին, դէպի Նրա պաշտօնեաները կամ դէպի աղքատները կատարել տալու՝ սև փողերը դուրս բերելու համար…

Են գլխից ժամաւոր հայը՝ գիտակցաբար՝ կամաւոր կերպով իր պարտքը կատարելու կամ աղօթելու սովոր չէ եղել. դրա համար հնարել են Թաբախ ցցել Նրա աչքին, որ վզին ընկնի, ձեռքը ջիբը տանի, փողը դուրս բերի… Թաբախն աւելի զօրաւոր մի֊ջոց է ճանաչվել, քան ամբողջ Ս. Գրքից կարդացածները կամ Նրա անունից քարո֊զածները…

Ներկայ դէպքումն էլ տպագրական խօս֊քերը, կոչերը կարծես օչի՞նչ, և պէտք է անձամբ առանձին-առանձին դիմել ու հայ֊ցել…

Առաջարկում են և ուրիշ այլ և այլ մի֊ջոցներ փողի, հարուստներից փող դուրս քաշելու խնդրի առիթով։

Որքան ճախորդ ու անել կացութեան մէջ է գտնվում այս բոլէրս հայը. մեզ վիճա֊կակիցները՝ իրանց պետական կազմն ու կեանքը ունենալու հանգամանքով՝ տրա֊մադրելի յատուկ գումարներով, տուրքերով, փոխառութիւններով, ուրիշների սեփակա֊նութիւններին տիրանալով (ինչպէս որ Թիւրքիան արեց, իր հայ հպատակներին խողխողեց ու նրանց ամեն ահագին ինչքե֊րից օգտվեց), յաղթութեան դէպքում հա֊կառակորդի ունեցածները խլելով, իւրացնե֊լով և այլ միջոցներով իրանց գործը եօլա են տանում, ցաւին ճար անում մի կերպ. սակայն նահատակվող հայի ձեռքում ճար չը կայ, բացի աղաչանք ու պաղատանքը…

Վերին ատեանի ցաւալի, մինոյն ժա֊մանակ վերին ատեանի վրդովեցուցիչ ի֊րականութեան մէջ ենք ապրում… Մի կող֊մում հրդեհը տունն է ընկել ու ճարակում է անխնայ ամեն ինչ, միւս կողմում աղ֊բիւրի ծորակները պինդ խցել են ու ջուր չեն տալիս՝ հրդեհը հանգցնելու կամ գոնէ չը թողնելու աւերմունքը կատարեալ լինե֊լու համար… Ցիրաւի, աղէտալի դրու֊թիւն…

Այս բոլորից յետոյ, ինքն ըստ ինքեան՝ հարց է առաջ գալիս. ենթադրենք՝ առա֊ջարկված Թաբախը ներկայացվի օրտեղ որ պէտք է, օրոնց որ պէտք է և, դիցուք՝ հէնց Կաթողիկոսի գլխաւորութեամբ. այդ միջոցով աղբիւրի խցված ծորակները կը բացվի՞ն արդեօք, «ջուր» կը տա՞ն…

Վա՜յ՝ եթէ Թաբախով ներկայանան էլ արդիւնք չունենայ։

Վա՜յ, հազար վա՜յ այդ դէպքում…

Եւ հազար ամօ՜թ անզգայի սև ճակա֊տին… Ց. Ցանի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

Այսօր Թիֆլիսի ուղղափառ եկեղե֊ցիներում կատարվում են եկեղեցական Թա֊փօրներ ռուս զօրքին յաղթութիւն շնորհե֊լու համար։

Օգոստոսի 7-ին, Կովկասի զինուորա֊կան շրջանի շտաբի ինժեներական մասի շէնքում համեստ կերպով կայացաւ շտաբի 50-ամեայ գոյութեան յոբելեանը, որին ներկայ էին Կովկասի զինուորական շրջանի պետ գեն. Վօլսկի և շատ պաշտօնական ան֊ձինք, գեներալներ ու օֆիցերներ։

Քաղաքագլխի պաշտօնակատար Ար֊ղութեան-Երկայնաբազուկը շրջելով քաղա֊քում, անբաւարար գտաւ փողոցների սանի֊տարական դրութիւնը և կարգադրեց խիստ հսկողութիւն ունենալ և արձանագրութիւն կազմել օրինազանց տնատէրերի վրա և ա֊մեն օր յայտնել քաղ. վարչութեան, թէ ինչ է արված այդ ուղղութեամբ։

Բոլոր Ռուսիկանատան Թաղամասերում այժմ պահվում է կիր, որը տալ է քաղ. վարչութիւնը ազգաբնակութեանը ձրիաբար բաժանելու՝ ախտահանութիւն կատարելու համար։

Բացի այն կառքերից, որոնք նշա֊նակված են գասաւորող կայանում խոլե֊րայով հիւանդներին տեղափոխելու համար, քաղ. վարչութիւնը կառքերի մշտական հերթապահութիւն է նշանակել 1-ին և 5-րդ ոստիկանատներում։

Այսօրվանից քաղ. վարչութիւնը քա֊ղաքի զանազան մասերում դրել է եփած և սառեցրած ջրով տակառներ, որպիսի ջուրը ձրիաբար տրվելու է ազգաբնակութեան։

Աւճալայի քաղ. ջրանցքին հսկելու համար քաղ. վարչութեան կողմից նշա֊նակվում է առանձին բժիշկ։

Քաղ. Դումայի քարտուղար Ա. Ի. Սասվրովսկին, օգոստոսի 9-ին, քաղաքնե֊րի միութեան յանձնարարութեամբ մեկ֊նում է Վանի կողմը իր հետ տանելով զոր֊քի համար սպիտակեղէն և ծխախոտ։

Տէր-Ստեփանեանի առևտրական դըպ֊րոցի լիակատար դասընթացն աւարտող֊ները, մինիստրութեան բացատրութեամբ, զինուորակոչութեան ժամանակ օգտվում են երկրորդ կարգի կրթարանների աւարտող֊ների իրաւունքներով։

«Тифл. Лист.» հաղորդում է, որ Թա֊գաւոր Կայսրը ամենաողորմածօրէն բարե֊հաճել է ռօմանական III աստիճան նշան շնորհել Թիֆլիսի նահանգի երկրագործ Վա֊րոս Ղազանջեանին գիւղատնտեսական աս֊պարէզում ցոյց տուած իր ծառայութեան համար։

Օգոստոսի 5-ին և 6-ին Թիֆլիսում ստացվեց 21 վագոն ալիւր և 1 վագոն շա֊քար։

ԿՈՎԿԱՍ

Իգդիրից մեզ հաղորդում են, որ այդտեղ եկած Վանի փախստականները ա֊ռնելով Նախկին կառավարիչ Արամին՝ յանդիմանեցին նրան իր կատարած կեղե֊քումների համար և պահանջեցին ետ տալ ժողովրդից ստացած դրամները։ Արամը ստիպվեց ետ տալ մի մասը, մօտ 10,000 ր., մի կերպ օձիքն ազատելու համար։ Մենք կարծում ենք, որ ի նկատի ունենա֊լով Արամի հերոսական սխրագործութիւն֊ները, պէտք է որ այն մարմինները, ո֊րոնք նրան վերջերս զանազան խոշոր գու֊մարներ ուղարկեցին՝ ժողովրդի համար, հաշիւ պահանջեն, իսկ Հայկական Բիւրօն, որի հովանու ներքոյ գործել է այդ հե֊րոսը, պարտաւոր է քննել գործը և հան֊գստացնել հասարակութեան վրդովեալ խըղճ֊մտանքը։

Պետ. Դումայի կովկասեան պատգա֊մաւորների նախաձեռնութեամբ Դումայում հարցապնդում է անվելու Շչերբատովին և Կովկասի փոխարքային այն մասին, թէ ինչպիսի միջոցներ են ձեռք առնվելու՝ Կարսի և Բաթումի շրջանների աւերված բնակչութեան օգնելու համար։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Ռուսական սինօդի նոր օբեր-պրոկու֊րոր Սամարինը ականաւոր գործիչների հետ խօսելիս ասել է. «Մօտիկ ապագայում ոչ մի բարենորոգում չէ լինելու։ Եկեղեցական սօբօրի գումարումը այժմ միտք չունի»։

Վոլոգոսկի պատգամաւոր Օրլովը դուրս է եկել Պետ. Դումայի կենտրոնից և գրվել է անկուսակցականների մէջ։

«Б. В.»-ն հաղորդում է, որ մօտ ա֊պագայում վերացվելու են հրէաների իրա֊ւունքների մի քանի սահմանափակումներ։

Մինիստրների խորհուրդը սկզբուն֊քով Թոյլատրել է հրէայ փախստականներին բնակութեան տեղ ընտրել Ռուսաստանի քաղաքներից որը ուզում են, բացի մայ֊րաքաղաքից և գիւղերից։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է՝

№ 3	դէպի Բաթում	1 ժ.	45 ր.	ցերեկ.
№ 4	» Բագու	7 ժ.	3 ր.	երեկ.
№ 6	(արագ) »	12 ժ.	8 ր.	ցերեկ.
№ 9	» Բաթում	8 ժ.	53 ր.	երեկ.
	» Ջուլֆա	8 ժ.	53 ր.	երեկ.
	» Բօրժօմ	3 ժ.	20 ր.	ցերեկ

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Է ԹԻՖԼԻՍ՝

№ 3	Բագուից —	12 ժ.	54 ր.	ցերեկ.
№ 4	Բաթումից—	5 ժ.	55 ր.	երեկ.
№ 5	Բագուից (արագ)	7 ժ.	41 ր.	երեկ.
№ 10	Բաթումից—	9 ժ.	51 ր.	առաւ.
	Ջուլֆայից —	8 ժ.	11 ր.	առաւ.
	Բօրժօմից —	7 ժ.	25 ր.	առաւ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եղևխայի եկ.-ծխ. տղայոց քառա֊մեայ և օր. եռամեայ դպրոցների համար հարկաւոր են

2 ՈՒՍՈՒՑԻՉ

միջնակարգ կրթութեամբ։ Շաբաթական կունենան 25—26 դաս և հերթ. վերակա֊ցութեան պաշտօն տղայոց դպրոցում 3 օր։ Տարեկան ռոճիկ 450 ր., սենեակ և ծառայ։ Ցանկացողները թող անյապաղ դիմեն հե֊տևեալ հասցէով՝ Черезъ г. Моздокъ, въ м. Эдиссію, Эдиссійскому армянскому церковно-приход. Попечительству.

Եղեխայի դպրոցների ատ.-ուսուցիչ՝ Վ. Վլասեանց

524 3—3

ПРИ ГОНОРРЕѢ

въ острой и хронической формѣ, а также ея послѣдствіяхъ съ громаднымъ успѣхомъ примѣняется испытанный въ теченіе долгихъ лѣтъ препаратъ

„АРМАТИНЪ" А. Я. АКУЛІАНЦА

для внутренняго употребленія. „Арматинъ" совершенно безвреденъ для организма и одинаково успѣшно примѣнимъ къ мужчинамъ и женщинамъ. При употребленіи „Арматина" не требуется никакихъ спринцеваній, промываній, прижиганій, бужированій и т. п.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ. „Арматинъ" А. Я. Акуліанца вызвалъ на рынкѣ разнаго рода грубыхъ и вредныхъ для организма поддѣлокъ, а потому просятъ г.г. покупателей быть особенно осторожными при покупкѣ и требовать „Арматинъ" только А. Я. Акуліанца съ этикетомъ бѣлая ромашка. Цѣна 1 кор. 1 р. 75 к. Продажа въ аптекахъ по рец. вр. Аптекамъ, аптек. складамъ, лечебницамъ и пр. лечебн. учрежд.—скидка на главн. складѣ А. Я. АКУЛІАНЦА. Москва, Уланскій п. 21.

(հ. կ.) 174. 0—40

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐԻՆ

Ձրիաբար ուղարկում եմ ձեռնարկ, թէ ինչ֊պէս կատարելագործել և ընդարձակել գործը։ Մի խնայէք 3 կոպէկ։ Գրէք ձեր հասցէն, նոյն֊պէս և ձեր ծանօթների հասցէները։ Մեր հաս֊ցէն՝ Рига «Посредникъ для портныхъ» 355.

(կ.) 344. 10-10

Բենդէր-Գեազի հասարակութեան համար հարկաւոր է

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿ

ռուսական ցենզով։ Ցանկացողները պայ֊մանների մասին կարող են դիմել հետևեալ հասցէով՝ Черезъ Красноводскъ, въ Бендеръ-Гязь (Персія). Александру Ерджакьянцу.

525 4—3

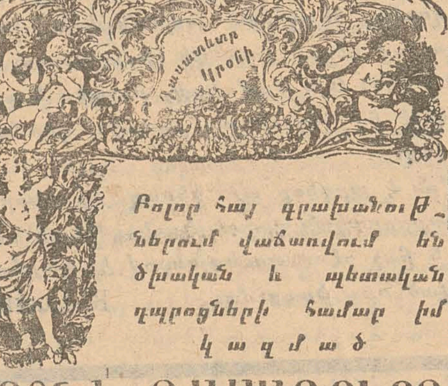

Բոլոր հայ գրախանութ֊ներում վաճառվում են ծխական և պետական դպրոցների համար իմ կազմած

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐԸ

Ա., Բ., Գ., Դ. տարիներ, (Հին-Ուխտ, Նոր-Ուխտ և Գործք-Առաքելոց)։ Ստանալ ցան֊կացողները կարող են դիմել՝ 1) ինձ—Бебутовская 52 և 2) «Գիր» գրավաճառանոցին։

Զեղչ 25%։

ՍԱՀԱԿ ա.-ք. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

(հ.կ.) 523. 8—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ԵՒ ԾԱԽՎՈՒՄ Է ՆԱՐՆՋԱԳՈՅՆ ԳԻՐՔ—բարենորոգում֊ները Հայաստա֊նում. (Оранжевая книга.—Реформы въ Арменіи). Լիակատար թարգմանութիւն ռու֊սերէնից և ֆրանսերէնից Ս. Աւագեանի։ Դիմել Կովկասեան բոլոր գրավաճառանոց֊ները և թարգմանչին՝ Թիֆլիս, Норашенская ул. № 12.

(հ.կ.) 507. 10—4

Ծախվում են

1) «ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ՓԱՂՏԵՒ ՑԱՒԵՐԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ» նկարներով, բազմաթիւ խորհուրդներով և բէցեպտն֊րով։ Անհրաժեշտ գիրք և պարզ ու հասկանալի գրված ամեն մի չափահասի համար. բազմաթիւ նախազգու֊շութեան կանօններ տրիպէրով և այլ ցաւերով չը վա֊րակվելու համար։ Գրքի մէջ կայ նաև սուր և խրօնի֊նիքական տրիպէրի և բժշկութեան մասին, բէցեպտ֊ներով։ Գինը 50 կոպ.։

2) «ՓՈՐՁԱՌՔՆԵՐԻ ԱՌՁԵՌՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ», ամեն տե֊սակ պատահական փորձանքներ, հիւանդութիւններ, թունաւորութիւններ և նրանց շուտափոյթ օգնելը։ Բազմաթիւ տնային դեղեր և խորհուրդներ։ Շատ պարզ ու հասկանալի լեզուով։ Ամեն մարդու անհրաժեշտ գիրք գրպանի համար, և ամեն մարդ կարող է մեծ օգնութիւն հասցնել թէ իրան և թէ ուրիշներին։ Գինը 30 կոպ.։

3) «ԾԻԾԱՂԻ ՏԿՃՈՐ» ամենալաւ և ծիծաղաշարժ ա֊նէկդօտների ու սրախօսութիւնների ժողովածու։ Ծի֊ծաղաշարժ ակճորի պատկերը գրքի երեսին։ Գինը 20 կ.։

Այս երեք գրքերը միասին պահանջողներին

ՁՐԻ ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ԵՄ ԻԲՐ ՆՈՒԷՐ

երկու հետևեալ գրքերը. 1) «Ոսկեգործի չափերը» ծիծաղաշարժ փոքրիկ չափահասների համար (գինն է 20 կ.), 2) «Րաֆֆի» պատկերով (գ. 10 կ.)։

Գրքերի գինը և ճանապարհի ծախս 20 կոպ. առա֊ջուց ուղարկել անպայման պէրէվօդով։ (Մարկաներ չը դնել նամակներում, հակառակ դէպքում պատասխա֊նատու չեմ ոչ մի կերպ)։ Հասցէս՝ Тифлисъ. Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. Есаянцу.

(հ.կ.) 311. 100—28

ՄԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ ԵՒ ՆՈՐ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑՉԻ.

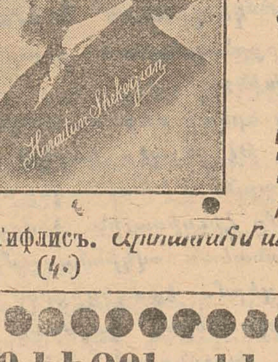

Լոյս տեսաւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԷՔԷՐՋԵԱՆԻ «Մարդկային մաքի բաջագործութիւնը կամ գործնական հոգեբանութիւն» ձեռնարկը։

Այս նոր ձեռնարկով ամեն ոք, ով հայերէն լեզուին ծանօթ է, կա֊րող է սովորել հիպնօզացնել. ներշնչել և սովորել նոր հոգեբանութիւն, և գործադրել նրան իր ամենօրեայ գործերում։ Այս նոր ձեռնարկի արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար պէտք դիմել նամակով հետևեալ հասցէով

Ռուսաստանից—Сусаннѣ Шекерджянъ, Вельяминовская ул. 22, Тифлисъ. Արտասահմանից—Sousanna Shekerjian, 22 Weliaminovskaya, Tiflis Caucasus, Russia.

(կ.) 106. 25—23

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

(Գոյութիւն ունի 1895 թւից)

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Դասընթացքը 4 ամսեայ՝ ամենօրեայ պարապմունքներով։

Խնդիրների ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից։ Պարապմունքների սկիզբը սեպ֊տեմբերի 15-ից։ Ծրագիրը և կանօնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար՝ կուրսերի դիւանատանը—Թիֆլիս, Նիկօլայէվսկայա փողոց, № 22. Տէլ. № 7—44.

(հ. կ.) 487. 0—5

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ ԵՒ ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՅՈՎՀ. ԶԱՔ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆՑԻ

Ընդունելութեան քննութիւնները օգոստոսի 24-ից։ Պարապմունքների սկիզբը՝ ուսումնա֊րանում—սեպտեմբերի 1-ից, կուրսերում—սեպտ. 15-ից՝ I Тумановская ул. с. д. № 13.

534. 10—1

Առևտրի եւ Արդիւնաբեր. Մինիստրութեան հսկողութեան ներքոյ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐ Տ. Մ. ՓԻԼՈՍԵԱՆԻ

ԵՐԿՍԵՌ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

(Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր., № 24, տէլ. № 9—76.)

Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից։ Պարապմունքների սկիզբը սեպ֊տեմբերի 15-ից։ Ծրագիրներն ու կանօնները ուղարկվում և տրվում են ձրիա֊բար՝ կուրսերի դիւանատնից։

(կ. ե. հ.) 480. 0—10

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԻՆԺԵՆԵՐ Տ. Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

Բագու, Կրասնօվօդսկայա փ. տ. Աւան-Իզքաշեանցի։ Հեռախօս №№ 23-49, 23-50

Առաջարկում է ամբողջ Կովկասի և Պարսկաստանի համար խկապէս ԴԻԶԷԼ շար֊ժիչներ (մօտօրներ) յայտնի ԿՈԼՕՄԵՆՍԿԻ ընկ. մեքենայագործարանից։

Հօրիզոնական անգլիական շարժիչներ, (մօտօրներ) «ԿՐՕՍԼԷՅ» ընկերութեան մեքենայագործարանից «Դիւրացրած Դիզել» սիստեմի, որ գործ է ածվում նաւթի ցոլոր տեսակներով. Նաւթի ծախսն է մի ժամում ամեն մի ույժին ½ ֆունտ կամ 200 գրամմ։

Գազային շարժիչներ, որոնք բանում են թէ բնական և թէ գեներատորային գազով։

Ջրհան և ջրմուղ մեքենաներ (նասօսներ)։

Ջրի շարժիչներ (տուրբինաներ)։

Սառոյց պատրաստող մեքենաներ «Զէնիկս» ընկ. գործարանից։

Ամեն տեսակ էլեքտրական մեքենաներ և պիտոյքներ յայտնի «Դինամօ» ընկ. գործարանից։

Երկրագործական մեքենաներ՝ լօկօմօբիլներ, ցորեն մաքրող մեքենաներ, տրակ֊տօրներ և այլն՝ յայտնի ամենայն ամերիկական «ԿԷՅՍ» (Case) ընկեր. գործարանից։

Մեծ ճանապարհի վրա աշխատելու համար ԱՒՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐ նոյն ամերիկա֊կան «ԿԷՅՍ» (Case) ընկերութեան գործարանից։

Վերոյիշեալ տեխնիքական գրասենեակը իր վրա է վերցնում զանազան գոր֊ծարաններ սարքել և գործի գցել իր միջոցներով՝ ինժեներներով և վարպետներով։

Դիմել՝ Баку, Техническая Контора Т. А. БУДАГЯНЦЪ.

Արտասահմանից՝ Bacou (Russie) Bureau Technique T. A. Boudaguian, Ingénieur

(հ.կ.) 551. 150—121

ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

(Հիմնված Թիֆլիսի Վաճառական. Ընկ. միջոցներով)

Վերաքննութիւնները—օգոստոսի 24-ին, 25-ին և 26-ին։

Ընդունելութեան քննութիւնները—օգոստոսի 26-ին, 27-ին և 28-ին։

Ուսումնարանն ունի նաև այբուբենական բաժանմունք։

Մաղթանքը և պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 1-ին, առաւօտեան ժամը 8½-ին։

(օ. մ.) 506. 5—3

Հաշւապահութեան եւ գրասենեկային գիտելիքների կուրսեր Թիֆլիսի I Առեւտրական դպրոցին կից

XVI տարի

Կուրսերում դասաւանդվում են. իտալական կրկնակի հաշւապահութիւն՝ արդիւնա֊բերութեան բոլոր ճիւղերին համապատասխան, առևտրական հաշւապահութիւն, առևտրա֊կան թղթակցութիւն, առևտրական իրաւունք, գեղագրութիւն և ուսուցումն գրող մեքե֊նայով աշխատելու՝ ըստ ցանկութեան։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1915 թ.։ Պարապմունքները շաբաթը 3 անգամ, երեկոները։ Ամբողջ դասընթացքի վճարն է 40 ռուբլի։

Խնդիրները՝ Առևտրական դպրոցի վերատեսչի անունով՝ ընդունվում են դպրոցի դիւանատանը առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 1-ը։

(ե. կ.) 503. 10—3

Типографія Канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.